

museum
NATUURWETENSCHAPPEN.BE

EXPO

18.10.12 > 26.05.13

Prehistorie

Voor/na het bezoek

Museum voor Natuurwetenschappen.be
Vautierstraat, 29
1000 Brussel
info@natuurwetenschappen.be

Wat is de prehistorie?

Prehistorie betekent letterlijk 'voorgeschiedenis', het tijdperk voor het begin van de geschiedenis. Geschiedkundigen spreken van geschiedenis vanaf het moment dat er geschreven bronnen voorhanden zijn. De prehistorie is dus de periode toen er nog geen schrift was. In onze streken liep de prehistorie tot de komst van de Romeinen, die het schrift ook hier bij ons introduceerden. Het oudste geschrift ontstond zo een 5300 jaar geleden in het Nabije Oosten. Daar duurde de prehistorie dus minder lang. Sommigen laten de prehistorie beginnen met de eerste voorouders van de mens, anderen gaan helemaal tot aan het ontstaan van de aarde. In ieder geval verliep de evolutie van de mens, zowel op lichamelijk als op intellectueel vlak, volledig tijdens de prehistorie.

De indeling van de prehistorie

Op basis van het voornaamste materiaal dat de (voorouders van de) mens gebruikte voor zijn werktuigen uit te maken, hebben archeologen de prehistorie opgedeeld in twee grote opeenvolgende tijdvakken: de steentijd en de metaaltijd. Die tijdvakken zijn op hun beurt opgedeeld in meerdere periodes. Voor de steentijd gaat het om het paleolithicum (vroeg of oude steentijd), het mesolithicum (middensteentijd) en het neolithicum (late of jonge steentijd). De bronstijd en de ijzertijd zijn - in die volgorde - de twee periodes van de metaaltijd.

De tentoonstelling Prehistorie - Do it Yourself gaat vooral over de mens tijdens het paleolithicum, de langste periode van de prehistorie, met af en toe een 'uitstapje' naar het mesolithicum of het neolithicum. De metaaltijden komen niet aan bod. Tijdens het paleolithicum leefden de mensen nomadisch: ze trokken rond en veranderden seizoensgewijs van woonplaats. Het waren jagers-verzamelaars, die werktuigen uit (vuur)steen vervaardigden. Ze maakten koude ijstijden en iets warmere tussenijstijden mee. In het mesolithicum maakte de koude ijstijdvlakte definitief plaats voor een bosrijk landschap in een warmer wordend klimaat. De mens bleef nog nomadisch, maar vernieuwde zijn jachttechnieken en verfijnde zijn werktuigen uit vuursteen. Tijdens het daarop volgende neolithicum werden de mensen sedentair: ze vestigden zich op een vaste plaats. Ze verbouwden het land en kweekten dieren. Ze maakten hun werktuigen nog steeds van (vuur)steen, maar ze polijsten die meestal glad op een ruwe steen.

Activiteiten

VOOR HET BEZOEK

⇒ Activiteit 1 - Mijn opvattingen over de prehistorie - Waar of niet waar?

De leerkracht laat elke leerling de beweringen in de onderstaande tabel (p.4) lezen en de eerste kolom invullen: "dit denk ik". Daarna verdeelt hij de klas in groepjes waarbinnen de leerlingen hun opvattingen kunnen vergelijken. Ze vullen de tweede kolom in: "dit denken mijn klasgenoten". Ze schrijven op hoeveel leerlingen denken dat het waar is en hoeveel er denken dat het niet waar is.

Tot slot volgt er een discussie in de klas en geeft de leerkracht de goede antwoorden. Nu kunnen de leerlingen de laatste kolom invullen: "dit heb ik geleerd".

Enkele feiten waarmee de leerkracht kan antwoorden:

1) niet waar

De laatste dinosauriërs stierven al 65 miljoen jaar geleden uit, lang voor onze eerste menselijke voorouders ontstonden (6 tot 8 miljoen jaar geleden). De prehistorische mensen kwamen dus nooit een dinosaurus tegen!

2) niet waar

Ze maakten hun verblijfplaats vooraan in grotten. Zo waren ze door de overhangende rots tegen de barre weersomstandigheden beschermd. Dieper in de grot was het veel te koud, te donker en te vochtig. Ze bouwden ook in open lucht kampplaatsen met eenvoudige woonsten van hout en dierenhuiden.

3) niet waar

De mens stamt niet af van een chimpansee, een orang-oetang of een andere aap zoals wij die nu kennen. Mensen en apen hebben wel gemeenschappelijke voorouders. De evolutielijnen van mensen en apen gingen ongeveer 8 miljoen jaar geleden definitief uiteenlopen. Van alle apen zijn de chimpansee en de bonobo onze dichtste 'neven'.

4) niet waar

Met twee vuurstenen kun je onmogelijk vuur maken. Je hebt ook een steen nodig die ijzer bevat, zoals marcasiet of pyriet. Sla je met een vuursteen op zulke stenen, dan krijg je vonken, zoals de prehistorische mensen ook al ontdekten.

5) niet waar

De prehistorische mensen waren geen 'oerdomme' woestelingen die in een vijandige en wilde natuur leefden en op goed geluk door ongekende gebieden trokken. Nee, ze kenden hun omgeving uitstekend en wisten er maar al te goed gebruik van te maken. We weten dat ze grondstoffen uitwisselden: ze moesten dus met elkaar afspreken, wat bewijst dat tijd en ruimte geen ongekende begrippen voor hen waren.

⇒ Activiteit 2: De prehistorie: alles op zijn tijd!

De leerlingen moeten volgende elementen op de tijdsband (p.5) plaatsen:

- Eerste landbouw (-6000 jaar)
- Ontstaan van kunst (grotschilderingen) (-40 000 jaar)
- Beheersing van het vuur (-400 000 jaar)
- Eerste vervaardigde werktuigen (-2 500 000 jaar)
- Uitvinding van de naald met oog (-18 000 jaar)
- Eerste graven (-100 000 jaar)

NA HET BEZOEK

⇒ Activiteit 3: De prehistorie: elk werktuig op zijn tijd!

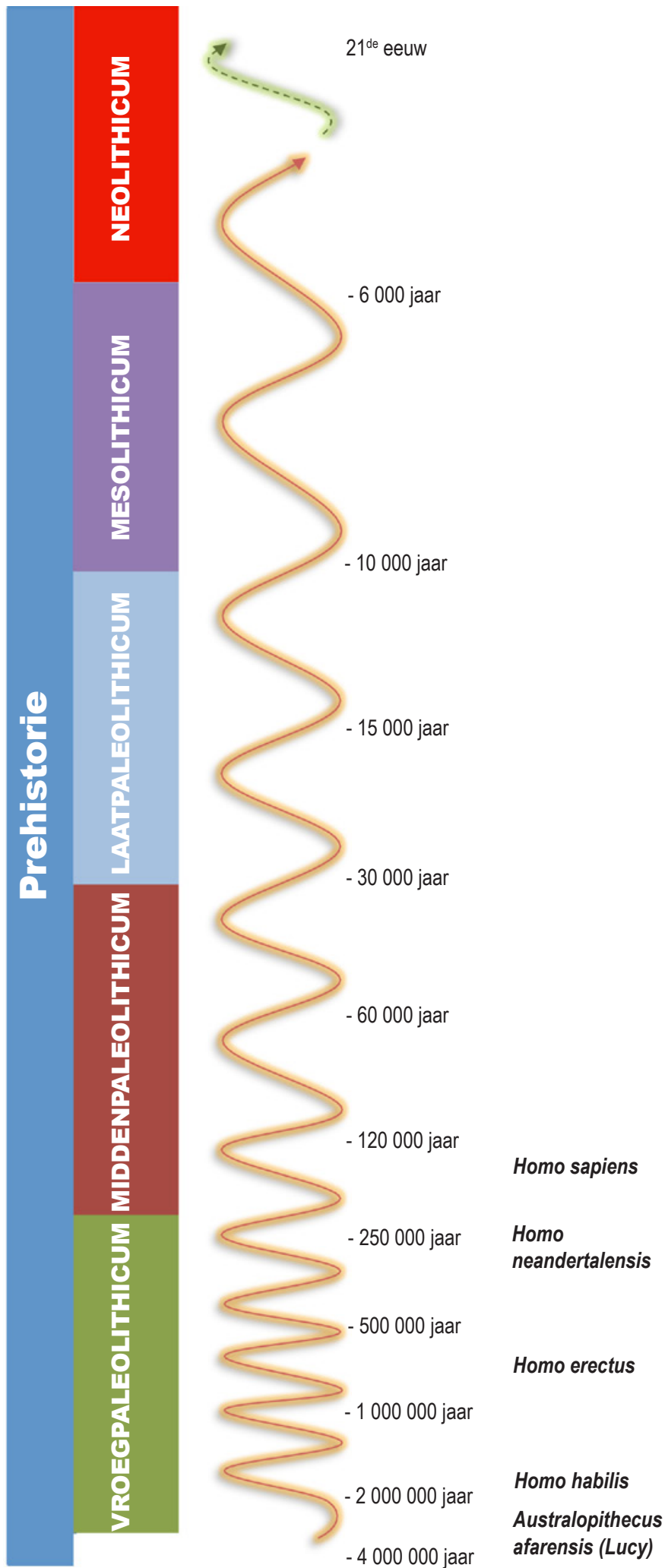
Knip deze elementen uit en plaats ze op de tijdsband (p.6)

- Vuistbijl (vroegpaleolithicum -1 300 000 jaar)
- Boor (middenpaleolithicum)
- Pijl en boog (mesolithicum)
- Harpoen (laatpaleolithicum)
- Gsm (21de eeuw)
- Schraaper (middenpaleolithicum)
- Bewerkte kei (vroegpaleolithicum -2 300 000 jaar)
- Steker (laatpaleolithicum)
- Speerdrijver (laatpaleolithicum)
- Hond als huisdier (- 32 000 jaar)

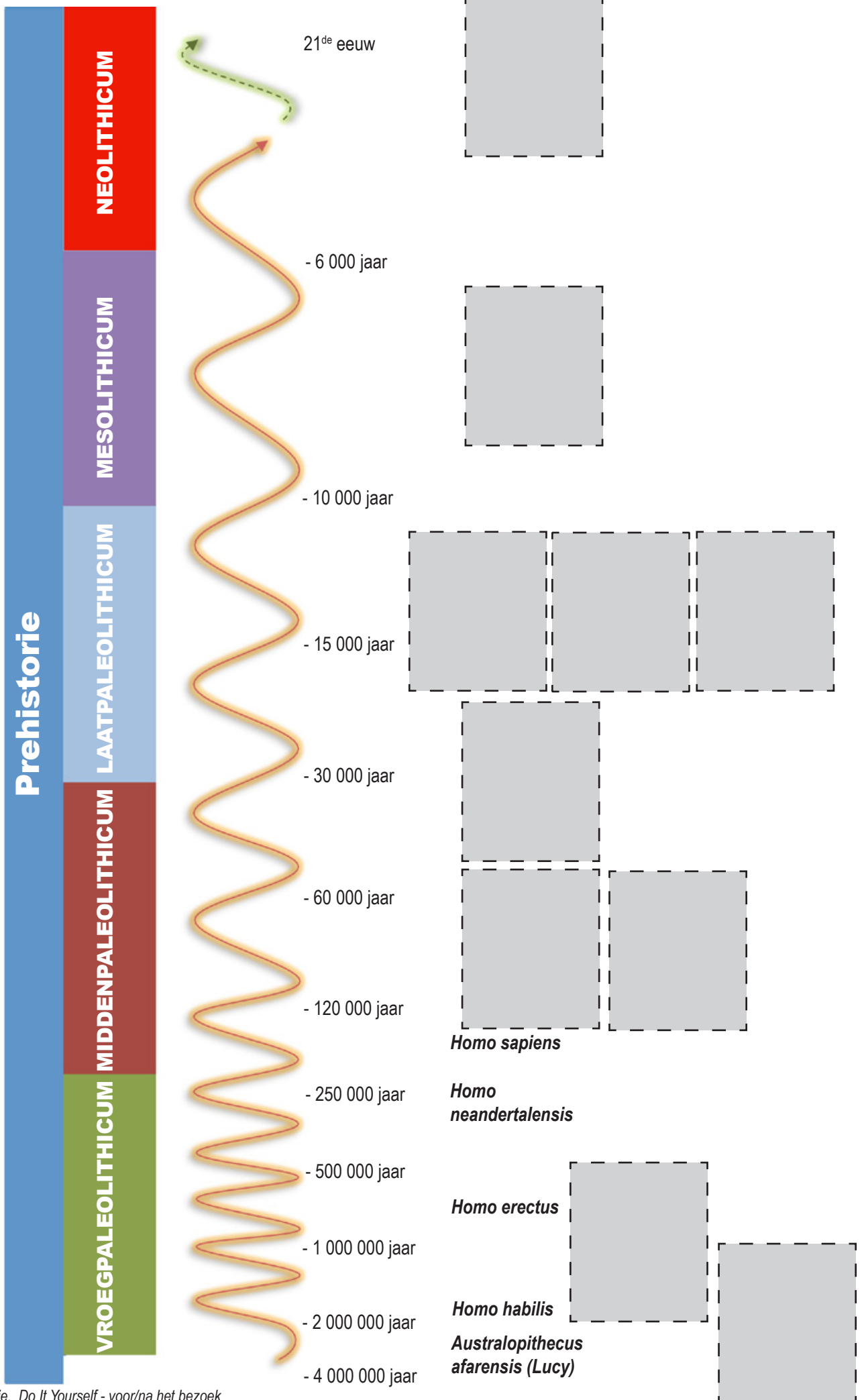
⇒ Activiteit 1 - Mijn opvattingen over de prehistorie - Waar of niet waar?

	Dit denk ik	Dit denken mijn klasgenoten (hoeveel zeggen er "waar" en hoeveel "niet waar")	Dit heb ik geleerd
1. In de prehistorie maakten de mensen jacht op dinosauriërs.	waar niet waar	waar: niet waar:	
2. In de prehistorie waren de mensen holbewoners.	waar niet waar	waar: niet waar:	
3. De mens stamt af van een aap.	waar niet waar	waar: niet waar:	
4. Met twee vuurstenen maakten ze in de prehistorie vuur.	waar niet waar	waar: niet waar:	
5. De prehistorische mens was een 'oerdomme' bruut die doelloos in de natuur rondzwierf.	waar niet waar	waar: niet waar:	

⇨ Activiteit 2 De prehistorie: alles op zijn tijd!

⇨ Activiteit 3 De prehistorie: elk werktuig op zijn tijd!

⇒ Activiteit 3

Knip deze elementen uit en plaats ze op de tijdsband

